

olaylar yanında feminizm, tüketim kültürü, ütopya, depresyon, kimlik kavramı, annelik, hapisane, faşizm, sürgün, devlet sanatçılığı, 100 temel eser gibi çok farklı konular dergide tartışıldı. Bu dönem yazarları ve şairleri arasında Mustafa Şerif Onaran, Gültekin Emre, Özdemir İnce, Müslim Çelik, Enis Batur, Tuğrul Tanyol, Can Yücel, Arif Damar, Ahmet Telli, Hilmi Yavuz, Nihat Behram, Can Bahadır Yüce, Veysel Çolak, Orhan Duru, Tomris Uyar, Erhan Bener, Cemil Kavukçu, Ünsal Oskay ve Hasan Bülent Kahraman sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Erdal Doğan, *Edebiyatımızda Dergiler*, İstanbul 1997, s. 25-27; Filiz Nayır Deniztekin – Enver Ercan, *Yaşar Nabi Nayır ve Varlık Dergisi*, Ankara 2010; Fırat Karagülle, “Varlık Dergisi”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, IV/8, İstanbul 2006, s. 609-628; “Varlık”, *TDEA*, VIII, 510-511.

ÂLİM KAHRAMAN

VASILAKİ EFENDİ

(1845-1907)

Türk müzikisinin
ünlü kemençe virtüozu.

Silivri'nin Litros kasabasında doğdu. Asıl adı Vasil olup “Vasilcik” anlamına gelen Vasilaki diye tanındı. Babasının adı Yorgi'dir. Henüz küçük yaşlarında Silivri civarındaki sahne, panayır ve düğünlerde uzun süre klarnet çaldı. Fenerli Yorgi'den kemençe çalmayı öğrenince klarneti bırakarak kemençe üzerinde karar kıldı. Yirmi beş yaşlarında iken Silivri'den Galata'ya göç etti. Lavtacı Andon'un Galatasaray'daki gazinosunda saz heyetinde kemençeci Nikolaki'den sonra ikinci kemençeci olarak çalışmaya başladı. Andon'un ağabeyi Lavtacı Civan'dan repertuar dersleri alarak kendini geliştirdi. Tepebaşı Tiyatrosu'nda Tanbûrî Cemil Bey, Üdi Nevres Bey, Hacı Kirâmî Efendi, Neyzen Tevfik'le birlikte konserlere katıldı, ayrıca pek çok fasıl yönetti. 24 Eylül 1907 tarihinde İstanbul'da öldü.

Türk müziği tarihinin sayılı kemençe icracılarından olan Vasilaki Efendi kemençeye bir üslup kazandırarak onu Türk müzikisinin vazgeçilmez bir sazı durumuna getirmiş, eskiden sadece kaba sazda kullanılan kemençeyi ince sazda da kullanılabilecek bir icra düzeyine kavuşturmuştur. Uzun yay çekişleriyle tanınan Vasilaki iyi köçekçe çalmasıyla da ünlüydü. Tanbûrî Cemil ile çok yakın dostluğu vardı, birbirlerine karşı büyük saygı ve sevgi gösterirlerdi. Tanbûrî Cemil onun taksimlerine hayran kalır, bunları büyük bir huşû içinde

Vasilaki
Efendi

dinlerdi. Cemil Bey'in, kendi nota defterindeki Vasil'in kürdili-hicazkâr peşrevenin üzerine yazdığı “kemençe üstâd-ı bînazîri müteveffâ Vasilaki'nin” notu onun Vasilaki'ye duyduğu saygının bir ifadesidir. Ahmed Râsim, Şevki Bey, Tatyos Efendi de Vasilaki'nin en yakın arkadaşları arasındaydı. Virtüöz derecesindeki icracılığıyla tanınmış, bestekârlık alanında fazla eser vermemiştir. Mahmud Celâleddin Paşa'nın şarkılarının ara nağmelerini Vasilaki'ye yaptırdığı söylenir. Günümüze hicazkâr, kürdili-hicazkâr, şevkefzâ peşrevi ve kürdili-hicazkâr saz semâisi ile, “Gön-lüm yine ol gonce-femin vaslını andı” mısraıyla başlayan kürdili-hicazkâr şarkısı ulaşılabilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Perteve Demirhan, *Müzikî Düşüncelerim*, İstanbul 1946, s. 29-31; Mesud Cemil, *Tanbûrî Cemil'in Hayatı*, Ankara 1947, s. 80-83, 101-103; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 282-284; Vural Sözer, *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*, İstanbul 1964, s. 218; Mustafa Rona, *20. Yüzyıl Türk Müzikisi*, İstanbul 1970, s. 22; Özalp, *Türk Müzikisi Tarihi*, I, 193-194, 618; Yılmaz Öztuna, *Türk Müzikisi: Akademik Klasik Türk San'at Müzikisi'nin Ansiklopedik Sözlüğü*, Ankara 2006, II, 477-478.

VARUJAN ZİLCİYAN

VATAN BEYİ

Tunus'ta
Osmanlı döneminde kullanılan
bir unvan.

“Emîrû'l-evtân” olarak da geçen bu unvan “vatanın, beldenin, memleketin, yurdun beyi, yerli bey” anlamına gelir. Osmanlı belgelerinde, Tunus'un yerli kaynaklarında ve Batı kaynaklarında, başlangıçta Tunus'ta Osmanlı sultanının gönderdiği paşalarla (beylerbeyiler) yeniçeriler (yoldaşlar) arasından sıvrilerek seçilen dayılar dışında ayrı bir makamı ifade etmek üzere kullanılır. Tunus'ta vatan beyi tabiri ve memuriyeti XVI. yüzyılın sonlarına ortaya çıktı. 982'de (1574) Tunus'un Koca Sinan Paşa tarafından ikinci defa fethinden sonra buradaki yeniçeriler kumandanları olan

bölükbaşılara karşı 1591'de ayaklanınca aralarından temsilciler seçerek Tunus eyalet divanını oluşturdular ve başına da kendi aralarından gerektiğinde görevden alabilecekleri birini getirdiler. Seçilen bu kişi “dayı” unvanı aldı ve kendisine, emaneten beyin ve divanın görevlerine denk bir yetkiyi kullanma yükümlülüğü getirildi. Askerler dayıyı beylerbeyi-paşaya ve divana karşı bir denge unsuru olarak yönetime dahil ettiler. Hasan Paşa'nın beylerbeyiliğinin ardından merkezden yollanan valiler göstermelik hale geldi, dayıların ve daha sonra beylerin gölgesinde kaldı. XVII. yüzyılın başlarında askerler, Tunus eyaleti halk hazinesinden zimmetine para geçiren merkezden gönderilmiş paşayı kovdular. Onun ardından dayı yönetiminde önemli bir güç haline geldi. Osmanlı hükümeti bazı yeni düzenlemeler yaparak kovulmuş beylerbeyinin görevine iadesini sağladı. Bu yeni düzenlemede hükümet merkezinden yollanan beylerbeyi ile ondan ayrı Tunus beyliğinin büyük hazinedarı olan veya genel malî işleri yönetme görevini üstlenen bir “bey” unvanı oluşturuldu. Bu bey zamanla “vatan beyi” olarak anıldı. Daha sonra vatan beyi unvanı idarede ve yazışmalarda kullanılarak resmîleştirildi.

1591-1593 yıllarında Tunus'ta dayılık makamında birinci dayı İbrâhim ve ikinci dayı Mûsâ bulundu. Vergi tahsilıyla görevli olduğu bilinen ilk bey ise Ramazan'dır. Bu bey her yıl yazın ve kışın, dayının yönetimi altında askerî bir zümre ile beraber haraç vergisini tahsil etmek üzere Tunus eyaletinin her tarafını dolaşır. Bunun gücü Tunus'un üçüncü dayısı Kara Osman'dan (1593-1610) itibaren artmaya başladı. Gittikçe belli sayıdaki yeniçeriler zümresine kumanda eder hale geldi ve dayının iktidarının bir kısmını ele geçirdi. Bu sebeple hem eyaletinin içinde bulunduğu durum hem Osmanlı Devleti'nin yönetimdeki yeri hem de beyin temsil ettiği makamın şartları çok uygun görünüyordu. Vatan beyi, başlangıçta merkezden gönderilen paşa ve seçilmiş dayının altında bir memur iken yavaş yavaş eline geçen vergilerden edindiği maddî kaynakların yanında vergi toplamak için Tunus'tan hareketinde yanına aldığı askerî birliklerle sağladığı yakınlık, ayrıca vergi toplarken temas halinde bulunduğu Arap kabile reisleriyle kurduğu ilişki sayesinde öne çıkmaya başladı.

İlk vatan beyi Ramazan Bey, Yûsuf Dayı'nın idaresinde vergi birliklerinin kumandanlığını yaparken 1021'de (1612) öldü. Yûsuf Dayı onun yerine önce kardeşi Receb'i, daha sonra da aslen Korsika'dan